

Jeomorfolojik ve Arkeolojik Veriler Işığında Dicle Nehri'nin Geç Pleyistosen-Holosen İklim Değişimlerine Tepkisi

Response of the Dicle River to late Pleistocene-Holocene climate changes in the light of geomorphological and archaeological data

Uğur Doğan^{*1}, Çetin Şenkul²

¹Ankara Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, 06100 Sıhhiye-Ankara

²Süleyman Demirel Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, Isparta

Öz: Bu çalışma Yukarı Dicle Havzasında, özellikle de Dicle Nehri vadisinin Bismil ve Batman arasında kalan kesiminde yapılmıştır. Bu bölge Geç Epipaleolitik'ten günümüze kadar yerleşmelere sahne olmuştur. Bu çalışmada Dicle Nehri'nin Geç Pleyistosen ve Holosen'deki iklim döngülerine tepkisinin ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu amaçla Dicle vadisinde bulunan toplam 19 höyüğe ait veri incelenmiştir. Höyüklerin tamamındaki yerleşme dönemleri Geç Pleyistosen-Holosen küresel iklim döngüleri ile karşılaştırılmıştır. Vadi tabanındaki höyüklerde varsa taşkın sedimanları ve höyüklerin nehir tarafından aşındırılma durumları saptanmıştır. Elde edilen veriler ışığında Dicle Nehri ve kollarının Genç Dryas ve Holosen'deki soğuk iklim döngülerinde görece yataklarını kazdıkları, sıcak iklim döngülerinde ise biriktirme yaptıkları sonucuna varılmıştır. Bu duruma bağlı olarak yerleşmelerin nehrin kazma dönemlerinde vadi tabanlarına indiği, biriktirme dönemlerinde ise görece yüksek sahalara çekildiği veya başka bölgelere göç ettiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Flüvyal tepki, İklim döngüleri, Genç Dryas, Holosen, Dicle Nehri

Abstract: This study was carried out in the Upper Dicle Basin, particularly in the section between Bismil and Batman of the Dicle Valley. This region has witnessed the settlements from the Late Epipaleolithic to recent. In this study, it is aimed to reveal response of the Dicle River to climate cycles in the Late Pleistocene and Holocene. For this purpose the data of a total of 19 mounds in the Dicle valley were evaluated. All the settlement periods of the mounds were compared with the Late Pleistocene-Holocene global climate cycles. The cases of flood sediments on mounds at the valley floor, if any, and the cases of erosion on the mounds by the river were determined. In the light of the obtained data, it was concluded that the Dicle River and its tributaries, incised their beds during the Younger Dryas and the cold periods of the Holocene and, accumulated during the warm periods in the valley floor. Depending on this situation, it is thought that the settlements was descended to the valley floor during the incision periods of the river, whereas they was moved to the relatively higher regions or migrated to other regions during the aggradation periods.

Keywords: Fluvial response, Climate cycles, Younger Dryas, Holocene, Dicle river

---

* İletişim yazarı: Uğur Doğan, e-posta: geoankara@gmail.com